

доцент кафедри романо-германської філології, кандидат педагогічних наук
Вакуленко Тетяна Іванівна,

e-mail: lieto87@yahoo.de

Повна назва: Теоретична фонетика німецької мови

Статус: Нормативна

Мета: формування професійно значущих якостей студентів, ознайомлення їх з досягненнями в галузі загального мовознавства і німецької філології і набуття ними відповідних професійних компетенцій, що забезпечують формування соціально-відповідальної поведінки.

Обсяг, методика, і технології викладання дисципліни:

Серед найважливіших завдань курсу – формування знань, умінь та навичок вільного і осмисленого володіння звуковою системою німецької мови, досягнення вільного рівня володіння навичками стандартної німецької вимови, застосування в своїй практичній діяльності набутих вмінь, маючи метою постійне вдосконалення власного мовлення, передача нових і закріплення вже набутих різносторонніх теоретичних знань, що межують з основною, фаховою, спеціальністю для побудови цілісного і різностороннього досвіду вирішення різноманітних практичних та теоретичних завдань що постають в процесі роботи.

Курс «Теоретична фонетика німецької мови» розраховано на вивчення студентами 3 курсу протягом одного триместра, згідно 36 годин за навчальним планом. Самостійна робота студентів розрахована на 21 годину. Вона передбачає ознайомлення студентів з новою літературою щодо теоретичних засад фонетики німецької мови. Опанування курсом буде процесом пізнання, яке має дати результат цього пізнання, тобто знання з мовознавчої науки.

Для визначення рівня засвоєння слухачами навчального матеріалу використовуються такі форми та методи навчання:

- 1) лекційні заняття, на яких викладається теоретичний матеріал, наводяться практичні приклади; заняття проводяться з використанням технічних та програмних засобів;
- 2) семінарські заняття, що передбачають підготовку теоретичних та практичних питань теоретичної фонетики німецької мови та їх обговорення в аудиторії;
- 3) консультації, які проводяться з метою допомоги студентам у виконанні їх індивідуальних завдань та роз'яснення окремих розділів теоретичного матеріалу, відпрацювання студентами пропущених занять.

По закінченню курсу студенти повинні **знати:**

- предмет і об'єкт теоретичної фонетики німецької мови;
- терміни і поняття курсу;
- основні методи дослідження фонетичних явищ мови;
- закономірності розвитку стандартної німецької вимови;

На підставі одержаних знань студенти мають демонструвати такі **вміння**:

- описувати фонетичні явища в термінах і поняттях курсу;
- характеризувати голосні та приголосні фонемі німецької мови;
- користуватися відповідними словниками в процесі аналізу німецької стандартної вимови.

По закінченню курсу «Теоретична фонетика німецької мови» передбачено проведення підсумкового контролю (іспит) за рівнем практичної та теоретичної підготовки студентів-германістів щодо володіння ними теоретичними та практичними навичками вирішення завдань німецької стандартної вимови.

Кількість годин (кількість кредитів ЄКТС): На вивчення навчальної дисципліни відводиться 30 години / 1 кредит ECTS.

Види робіт: Контроль за рівнем засвоєння матеріалу та знань студентів проводиться у таких формах: виконання індивідуальних завдань; виконання самостійних письмових аудиторних робіт; усні відповіді на семінарських заняттях; іспит.

Протягом триместру здійснюється поточний та підсумковий контроль. Поточний контроль здійснюється під час захисту індивідуальних завдань, перевірки самостійних робіт, надання відповідей біля дошки, перевірки виконаних творчо-пошукових завдань. Підсумковий контроль з дисципліни «Теоретична фонетика німецької мови» проводиться відповідно до навчального плану у вигляді іспиту в 8 триместрі, в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу.

Оцінювання:

Форма контролю	Максимальна оцінка одиниці контролю	Кількість заходів	Сума балів
Доповідь на сем. заняттях	5	2	10
Опитування на сем. заняттях	5	6	30
Творчо-пошукова робота	10	1	10
Виконання письмової самостійної роботи	10	1	10
Загальна кількість балів			60
Іспит			40
Всього за триместр			100

Викладач: Вакуленко Тетяна Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри романо-германської філології ЧНУ ім. Петра Могили. Стаж педагогічної діяльності – 43 роки. Кількість виданих наукових праць – більше 20.

ТЕОРЕТИЧНА ФОНЕТИКА НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

КОНЦЕПЦІЯ І ПЛАН КУРСУ (2016-2017 навч.рік)

I. Концепція курсу

Курс «Теоретична фонетика німецької мови» є одним з інтегративних елементів професійної освіти студентів-германістів, який дає можливість розширити коло знань і навичок майбутніх фахівців. Його зміст та технологія викладання розраховані на розкриття і засвоєння студентами специфіки теоретичних засад фонетичного складу німецької мови.

Головною **метою** курсу є формування професійно значущих якостей студентів, ознайомлення їх з досягненнями в галузі загального мовознавства і німецької філології тощо.

Серед найважливіших **завдань** курсу – формування знань, умінь та навичок вільного і осмисленого володіння звуковою системою німецької мови, досягнення вільного рівня володіння навичками стандартної німецької вимови, застосування в своїй практичній діяльності набутих вмінь, маючи метою постійне вдосконалення власного мовлення, передача нових і закріплення вже набутих різносторонніх теоретичних знань, що межують з основною, фаховою, спеціальністю для побудови цілісного і різностороннього досвіду вирішення різноманітних практичних та теоретичних завдань що постають в процесі роботи.

Курс «Теоретична фонетика німецької мови» розраховано на вивчення студентами 3 курсу протягом одного триместра, згідно 36 годин за навчальним планом. Самостійна робота студентів розрахована на 21 годину. Вона передбачає ознайомлення студентів з новою літературою щодо теоретичних засад фонетики німецької мови.

Опанування курсом буде процесом пізнання, яке має дати результат цього пізнання, тобто знання з мовознавчої науки.

По закінченню курсу студенти повинні **знати**:

- предмет і об'єкт теоретичної фонетики німецької мови;
- терміни і поняття курсу;
- основні методи дослідження фонетичних явищ мови;
- закономірності розвитку стандартної німецької вимови;

На підставі одержаних знань студенти мають демонструвати такі **вміння**:

- описувати фонетичні явища в термінах і поняттях курсу;
- характеризувати голосні та приголосні фонемі німецької мови;
- користуватися відповідними словниками в процесі аналізу німецької стандартної вимови.

По закінченню курсу «Теоретична фонетика німецької мови» передбачено проведення підсумкового контролю (іспит) за рівнем практичної та

теоретичної підготовки студентів-германістів щодо володіння ними теоретичними та практичними навичками вирішення завдань німецької стандартної вимови.

II. Навантаження у годинах

Форма навчання	Курс	Тримістр	Всього годин	В тому числі						Форма підсумкового контролю		
				аудиторних					самостійна робота студента		іспит	залік
				лекцій	семінарських	практичних	лабораторних	консультації	триместрова робота по дисципліні	курсорова робота (проект)*		
денна	3	7	36	7	6			2	21		+	

III. Зміст навчальної дисципліни – тематичні плани дисципліни

VII-й тримістр

№ з/п	Назви розділів та тем	Всього годин	За формами занять, годин					Номер іодулю	Форми контролю
			Аудиторні				Самостійна робота студента		
			лекційні	семінарські	практичні	консультац.			
1	Einführung in die Phonetik des Deutschen und phonetische Grundbegriffe	5	1	1			3		поточна
2	Die Entstehung der Aussprachenorm. Der Begriff der Aussprachenorm.	5	1	1			3		поточна
3	Die deutsche Sprache in Österreich, in der Schweiz in Luxemburg und in den Niederlanden	5	1	1			3		поточна
4	Phonostilistische Varianten der deutschen Standardaussprache	5	1	1			3		поточна
5	Das deutsche Vokalsystem. Vokale, Diphthonge	5	1	1			3		поточна
6	Das deutsche Konsonantensystem. Affrikaten	5	1	1			3		поточна
7	Sprech- und Sprachlaute im Deutschen. Lautmodifikationen	4	1				3		поточна
	Всього годин	34	7	6		2	21		

IV. Аудиторна робота:

4. 1. Лекційні заняття:

1. Einführung in die Phonetik des Deutschen und phonetische Grundbegriffe:
 - geschichtlicher Überblick über die Phonetik und ihre Anwendung;
 - Beziehungen der Phonetik zu anderen Wissenschaften;
 - Gegenstand der Phonetik, ihre Aufgaben und Teilgebiete;
 - Physiologie und Akustik der Sprechlaute;
 - Artikulationsorgane.
2. Die Entstehung der Aussprachenorm:
 - der Begriff der Aussprachenorm;
 - was ist Standard? Merkmale der Standardaussprache;
 - Forschungsstand, Probleme;
 - Varianten des Standards; Unterschiede in der Aussprache;
 - Theodor Siebs, Wilhelm Viëtor;
 - Das Wörterbuch der deutschen Aussprache.
3. Deutsch in Österreich, in der Schweiz in Luxemburg, in den Niederlanden und anderen nationalen Halbzentren der deutschen Sprache:
 - Sprachkodex des österreichischen Standarddeutsches;
 - Sprachkodex des schweizerischen Standarddeutsches;
 - Sprachkodex des Standarddeutsches in Liechtenstein, Luxemburg; Südtirol und Ostbelgien;
4. Das deutsche Vokalsystem. Vokale, Diphthonge:
 - Klassifikation der deutschen Vokalphoneme;
 - Distinktive Merkmale der Vokale: Qualität, Quantität und Labialität;
 - steigende und fallende Diphthonge; phonetische Diphthonge und Triphthonge;
 - Halbvokale im Deutschen;
 - der feste Vokaleinsatz.
5. Das deutsche Konsonantensystem:
 - Klassifizierung der Konsonantenphoneme und ihre distinktiven Merkmale;
 - starke Position der Konsonanten;
 - akustische Klassifikation der Konsonanten;
 - Affrikaten;
 - silbische Konsonanten.
6. Phonostilistische Varianten der deutschen Standardaussprache:
 - Gegenstand der Phonostilistik;
 - Phonostilistischer Aspekt der mündlichen Äußerungen;
 - Sekundäre Artikulation; stilistisch bedingte Modifikationen der Laute;
 - Funktionale und phonetische Stile des Deutschen.
7. Modifikationen der Laute im Redefluss:
 - Ursache der Modifikation;
 - Reduktion, ihre Arten und Stufen;

- Assimilation, ihre Arten und Richtungen;
 - Akkomodation, Dissimilation, Geminatio;
 - Elision;
 - Lautwechsel.
8. Die Silbe - zur Geschichte der Silbenfrage. Silbentheorien:
- Silbe als grundlegende sprachliche Kategorie. Definition der Silbe. Bestimmung des Silbenkerns;
 - Silbenarten im Deutschen;
 - Silbenstruktur im deutschen;
 - Die wichtigsten Theorien der Silbenbildung;
 - Silbenschnitt.
9. Der Wortakzent. Der Begriff des Wortakzentes:
- geschichtlicher Überblick über den deutschen Wortakzent;
 - Arten des Wortakzentes im Bezug auf phonetische Mittel und auf seine Stelle;
 - Grade des Wortakzentes;
 - Akzente in ein- und mehrsilbigen Wörtern;
 - Wortakzent im Redefluss.
10. Intonationssystem im Deutschen:
- Intonation als Komplexphänomen;
 - Komponenten der Intonation;
 - Melodieverläufe;
 - Satzaccent und seine Grade;
 - Sprechtempo, Klangfarbe und Lautstärke.

4.2. Семінарські заняття:

1. Вступ до фонетики німецької мови та основні фонетичні поняття. Зв'язок фонетики з іншими галузями науки. Предмет фонетики та її завдання.
2. Виникнення норми вимови. Поняття норми. Стандартизація німецької вимови. Варіанти стандарту вимови. Теодор Зібс, Вільгельм Вьотер. Словник німецької вимови. Тенденції зміни стандартної вимови сучасної німецької мови.
3. Німецька в Австрії, Швейцарії, Люксембурзі, Нідерландах та інших німецькомовних національних центрах світу. Мовні кодекси австрійського, швейцарського варіантів німецької стандартизованої вимови, та варіантів Ліхтенштейну, Люксембургу, Північного Тіролю та Східної Бельгії. Фонетична інтерференція в німецькому мовленні українців

4. Система голосних німецької мови. Дифтонги. Класифікація голосних фонем. Дистинктивні ознаки голосних: кількість, якість, лабіалізація, дифтонги, напівголосні, твердий (новий) приступ.

5. Система приголосних німецької мови. Класифікація приголосних фонем та їхні дистинктивні ознаки, сильна позиція приголосних та їхня акустична класифікація. Африкати. Складові приголосні.

6. Фоностилестичні варіанти стандартної німецької вимови. Стан фоностилестики та фоностилестичний аспект усних висловлювань німецькою мовою. Вторинна артикуляція. Функціональні та фонетичні стилі німецької мови.

7. Видозміни звуків у мовленнєвому потоці. Причини видозмін. Редукція, її види та рівні. Асиміляція (уподібнення), дисиміляція (розподібнення), гемінація (подвоєння), елізія (випадіння) та чергування звуків.

Завдання для поза аудиторної самостійної роботи студентів:

1. Тема: «Тенденції зміни стандартної вимови сучасної німецької мови»

Завдання:

- а). Засоби розповсюдження стандарту вимови. Вплив засобів масової інформації на вимову німців.
- б). Загальні напрями зміни звуків німецької вимови. Підготувати повідомлення німецькою мовою і передати як мого більше зрушень що відбуваються зараз у вимові німців.

2. Тема: «Склад як фонетична одиниця. Теорії складоутворення»

Завдання:

- а). Повідомлення: «Визначення склад як поняття. Різні засоби аналізу».
- б). Повідомлення: «Типи складів. Ознайомлення з класифікацією складів».

3. Тема: «Поняття словесного і фразового наголосу. Основні моделі наголосу німецької мови»

Завдання:

- а) Вправи: Визначити різницю між словесним і фразовим наголосом. Проаналізувати класифікацію моделей наголосу, назвати найбільш часто вживані з них.
- б) Вправи: Визначити функції словесного і фразового наголосу.

4. Тема: «Артикуляторна фонетика» як галузь фонетики німецької мови.

Завдання:

- а). Повідомлення: «Визначення завдання, що їх виконує артикуляторна фонетика».
- б). Повідомлення: «Ознайомлення з варіантами німецької мови в німецькомовних країнах (Австрія, Швейцарія, Люксембург, Ліхтенштейн, Нідерланди)».

в). Повідомлення: «Визначення, за яким принципом поділяються діалекти Німеччини».

5. Тема: «Фонетична інтерференція в німецькому мовленні українців»

Завдання:

а). Вправи: Проаналізувати мовлення свого сусіда по парті, зібрати інформацію щодо помилок і запропонувати можливі засоби вирішення проблеми.

б). Вправи: Провести моніторинг і скласти карту частотності найбільш типових помилок в мовленні студентів. Спробувати пояснити велику кількість однотипних помилок в мовленні студентів і вказати шляхи їх виправлення.

VI. Питання для самоконтролю

1. Was bildet den Gegenstand der Phonetik?
2. Wann entstand die Phonetik als Sprachwissenschaft?
3. Was ist aus der Entwicklung der Phonetik als Sprachwissenschaft bekannt?
4. Welche Beziehungen hat die Phonetik zu anderen linguistischen Disziplinen und zu den Naturwissenschaften?
5. Welche Zweige der Phonetik sind Ihnen bekannt und welche Aufgaben erfüllt jedes von diesen Teilgebieten?
6. Welche Besonderheiten der deutschen Sprache sind Ihnen bekannt?
7. Wodurch unterscheiden sich die Besonderheiten des Deutschen von denen des Ukrainischen?
8. Definieren Sie Vokale und Konsonanten akustisch.
9. Aus welchem Grund stimmen die Schreibung und die Aussprache im Deutschen nicht überein?
10. Wodurch unterscheidet sich der Laut von einem Buchstaben?
11. Wodurch unterscheidet sich der Buchstabe von einem Graphem?
12. Wozu dient die phonetische Transkription?
13. Was ist Ihnen aus der Geschichte der Phonemtheorie bekannt?
14. Wodurch unterscheidet sich der Begriff „Phonem“ vom Begriff „Laut“?
15. Nach welchen distinktiven Merkmalen unterscheiden sich die deutschen Vokal-Konsonantenphoneme?
16. Welche Korrelationspaare bilden die deutschen Vokale und Konsonanten?
17. Wann sind zwei Laute unbedingt auch zwei verschiedene Phoneme?
18. Wie viele Vokale und Konsonanten gibt es im Deutschen?
19. Wann werden Vokale lang und kurz artikuliert?
20. Wie ist die regionale (areale) Variation der [r] – Aussprache im deutschen Sprachraum?
21. Wodurch unterscheiden sich solche reduzierte Laute wie [ə] [ʁ]?
22. Warum ist die Zahl der Vokalphoneme im deutschen viel reicher als die des Ukrainischen?
23. Geben Sie die phonetisch-phonologische Struktur und Silbentrennung von *Gärtner, Elster, Halfter, Ranften, herbst*.

24. Auf welche Weise kann man die phonetische Silbengrenze bestimmen?
25. Welche Typen von Silbengrenzen sind zu unterscheiden?
26. Nennen Sie alle Regeln der phonetischen Silbentrennung im Deutschen.
27. Welche Silbentheorien sind Ihnen bekannt?
28. Wodurch unterscheiden sich Akzentsprachen von Tonsprachen und von Morensprachen?
29. Welche grade der Wortbetonung sind Ihnen bekannt?
30. Wodurch unterscheidet sich der Wortakzent vom Satzakzent?
31. Welche Silbe ist im deutschen Wort akzentuiert?
32. Welche Akzente haben die Verben mit trennbaren und untrennbaren Präfixen?
33. Welche Substantive haben eine Betonung auf der Stammsilbe?
34. Welche Präfixe und Suffixe der Adjektive sind betont?
35. Wann haben Adjektive 2 Betonungen gleicher Stärke?
36. Auf welche Weise unterscheiden sich die Vokale der betonten und unbetonten Silben?
37. Zählen Sie bedeutsame Unterschiede in der Angleichung der laute aneinander im Deutschen und im Ukrainischen auf!
38. In welchen Fällen sollen Sie die Laute [p t k] für die Buchstaben b, d, g aussprechen?
39. Welche arten der Assimilation sind Ihnen bekannt?
40. Was bedeutet die totale und die teilweise Assimilation?
41. Nennen Sie die wichtigsten Regeln des Satzakzentes.
42. Warum wird die Intonation als Komplex der phonetischen Mittel verstanden?
43. Was ist Phonostilistik?
44. Welche phonetischen Stile sind in der deutschen Gegenwartssprache zu unterscheiden?
45. Welche funktionalen Stile sind zu unterscheiden?
46. Beschreiben Sie alle segmentalen und suprasegmentalen Eigenschaften jedes funktionalen Stils.
47. Was verstehen Sie unter der „sekundären Artikulation“?
48. Welche stilistischen Intonationskomponenten treten als Komplexphänomen auf?
49. Welche Arten des Rhythmus sind Ihnen bekannt?
50. Wodurch unterscheidet sich der logische Akzent von einem emphatischen?

V. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль передбачає проведення іспиту, під час якого перевірка знань студентів відбувається за білетами. В екзаменаційному білеті два питання – теоретичне і практичне, кожне з яких оцінюється **20**-ма балами (в сумі - **40**).